

Søren Marquardt Frederiksen

Kongens By

En historisk kriminalroman om Povel Madsen der var
byfoged i Nakskov i starten af 1600-tallet.

Povel Madsen

Sydhav Forlag

Historiske personer

Romanen er baseret på historiske begivenheder og på de personer, der levede i Nakskov i starten af 1600-tallet, blandt andet denne romans hovedperson, byfogeden Povel Madsen. Takket være byens daværende præst, Anders Perlestikker, har vi i dag en omfattende, kildehistorisk viden om de mennesker, der levede og døde under de hyppige pestbølger i Nakskov, mens han var præst. Folk skulle betale præsten for kirkelige handlinger og betale tiende af al indtægt. For at ingen undlod at betale, hvad han havde krav på, registrerede præsten alt og alle i byen: hvor folk boede, hvornår de flyttede, hvor mange gæs og svin de ejede, hvad de betalte for dåb, begravelse, vielse, syndsforladelse osv.

Gadestruktur, antallet af matrikler og deres placering er i Nakskovs gamle bykerne stort set uændret siden middelalderen. Perlestikkeren lavede et nummereret register over alle byens boliger og borgere, og derfor kan vi i dag med stor sandsynlighed udpege, hvor datidens borgere boede i nutidens Nakskov.

Anders Pedersen, kendt som Perlestikkeren, Præstestræde 4 – Præst i Nakskov 1618-1629. Han kom fra Fyn som fattig degn, men endte som en af Nakskovs rigeste borgere. På prædikestolen tordnede han mod synden. Han var "nøgleholderen", der afgjorde, hvem der på dommens dag skulle lukkes ind i himmeriget. Samtidig var han en effektiv og pragmatisk forretningsmand, der bl.a. solgte øl og udlejede boliger til byens prostituerede. Perlestikkeren døde af pest august 1629.

Povel Madsen, Tilegade 33 – Byfoged i Nakskov fra 1625. Startede som skatteopkræver og giftede sig med en ældre enke, Inger

Skredders, der døde sommeren 1624. I sin enkestand nåede han at besvangre sin tjenestepige, Anna, der fødte ham en "skøgeunge", hvilket han måtte stå oprejst i kirken og bekende foran den samlede menighed, så han kunne få syndsforladelse af præsten for sit skørlevned. Et halvt år efter sin kones død giftede hans sig med Karen Pedersdatter, der kom fra Odense, og blev samtidig udnævnt som kongens foged i købstaden. Povel Madsen steg siden i graderne. I arkiverne fra Nakskovs byråd kan man se hans underskrift på dokumenter fra 1651, hvor han er blevet medlem af byrådet.

Hans Boesen, Søndergade 17 – Borgmester i Nakskov 1619-1630. Startede som byfoged, men giftede sig til formue og blev en driftig handelsmand ved siden af sit borgmesterembede. Ved sin død i 1630 ejede han flere huse og udlejningsejendomme. Boesen fik et stræde ned mod havnen opkaldt efter sig.

Laurids Vægter, Vejlegade 26. Ung mand fra Fåborg og en af Povel Madsens betjente. Blev gift to gange med et par års mellemrum, men begge kvinder døde i barselsengen med dødfødte børn.

Moritz Bysvend. Bødlens hjælper og byrådets altnuligmand. Perlestikkeren omtaler ham i 1619 som 'skrædder' med fin bolig på Axeltorv 15. I løbet af få år døde fire af hans børn, huset mistede han, og efter 1622 bliver Moritz i Perlestikker-Bogen omtalt som 'bysvend'. Dermed mistede han sin borgerlige status og sank ned blandt 'de uærlige', på linje med bødlen og natmanden.

Rasmus Smed, Tilegade 35. Vægter. Povel Madsens nabo og godhjertede betjent.

Kapitel 1. Nakskov, onsdag 23. februar 1628

Byfoged Povel Madsen stod ved vinduet på førstesalen i rådhuset. Han nulrede sin øreflap og kiggede ned på torvet. En gris havde rejst sig på bagbenene for at nå en hånd, der var sømmet fast på skampælen. Dens gule bag fik Povel Madsen til at tænke på sin kone. Hun havde stadig den hvide bagdel, der kunne gøre ham ør af ophidselse. Desværre havde han ikke længere megen glæde af den. Der var kommet noget nervøst over hans kone. Når de sad og spiste, kunne han ikke fastholde hendes blik. Det flakkede uroligt rundt i rummet, som en høne, der var blevet ræverød. Povel forstod det ikke. De havde kun været gift i tre år. Povel så ned på torvet. Det var tomt nu. Februarsolen kastede sit sidste strejf over mod Badstuestræde. En time tidligere var torvet fuld af folk med nysgerrige blikke. Mestermændene Mallutan havde skåret den svenske lazaron Carl Nilsson op i seks dele og slået dem op på pælen. Povel Madsen havde selv hentet Carl Nilsson på kasernen, hvor han tjente som lejesoldat. Carl Nilsson havde intet sagt, da Povel Madsen fortalte ham, hvorfor han blev ført til blokken. Heller ikke, da de gik op gennem Klostergade og op til torvet, havde han sagt et ord. Han gik med rolige, indadvendte skridt. Lyset havde forladt hans øjne. Da de kom op til torvet, tog mestermændene mod ham og lagde ham på blokken. Det hele foregik stille som under vand. Carl Nilsson så op mod den blåhvide vinterhimmel og tog tavs mod øksen. Præsten havde nægtet at give ham absolution. Han stod på torvets nordside og stirrede på svenskeren med bistert blik og foldede arme. Mens Mallutan arbejdede, stod folk og kiggede på med tilbageholdte åndedræt. Den eneste lyd, man kunne høre, var bugen, der punkterede, så de indre gasser slap ud, og den dumpe lyd af hammeren, der slog spigerne ind.

På trappen lød tunge fodtrin. Povel Madsen vendte sig om og så borgmesteren Hans Boesen komme ind ad døren. Han var iført sin sorte borgmesterkjortel og gik ind midt i lokalet. Han førte sin hånd i cirkler hen over den runde mave og løftede triumferende papiret, han holdt i den anden hånd. "Brev fra kongen!" proklamerede han og smilede et smil, fuld af forventninger. Povel så på det røde segl og de store svungne bogstaver. Boesen satte sig ved bordet. Hans runde fingre flåede med iver det grove papir op. Seglet var intakt. Boesen læste uden at trække vejret. Til sidst rejste han sig halvt op. "Kongen kommer!" Povel Madsen så forfjamskelse i borgmesterens ansigt. "Kongen har store planer for byen! Han vil bygge en fæstning rundt om hele byen. Det vil gøre Nakskov til det vigtigste værn mod svenskerne."

"Hvornår kommer han?" spurgte Povel Madsen.

"I morgen," svarede borgmesteren og så et øjeblik vantro ud.

"I morgen?!" Nu var det Povel Madsens tur til at blive forfjamsket. Som kongens mand i købstaden var det Povel Madsens opgave at tjene kongens interesser. Han så over mod skampælen, hvor Carl Nilsson hang frisk, og ned mod hullet, hvorfra der lød en ulden sang. Med eet kunne han se alle de ting i byen, der ikke egnede sig til et kongebesøg. "Hvad gør vi? Gaderne er fulde af skarn, retterstedet stinker af lazaronens indvortes, og i hullet sidder en drukken skøge."

Borgmesteren gik hen til vinduet og kiggede ned på fangehullet foran rådhuset. "Hvem sidder i hullet?"

"Det er skøgen Kirstine Rødtz."

"Kirstine?"

"Stodderæskan. Hun har siddet der siden i nat, hvor vægteren tog hende for at drive rundt i Søndergade. Hvad gør vi med hende? Skal vi slippe hende ud, så kongen ikke skal høre på hendes vample råb?"

Borgmesteren tænkte. "Nej. Lad hende sidde. Så ved vi i det mindste, hvor vi har hende. Men vi skal have ordnet gaderne og gennet svinene væk. Du må have fat i natmanden. Sig til ham, at

han skal have fjernet alt skarn inden i morgen tidlig. Han må arbejde hele natten. Kald borgerrådet sammen på torvet om en time. Folk skal have styr på deres svin og hunde. Hvis de ikke er stængt bort inden aften, må natmanden tage dem og give dem til de fattige."

"Hvad med svenskeren?"

"Lad ham hænge. Så kan kongen se, at vi slår ned på uorden. Men lad natmanden fjerne de dele, der stinker ilde. Få ham til at skylle retterstedet med vand." Povel Madsen kiggede over mod retterstedet. Grisen havde fået fat i noget. Heldigvis lå der ikke sjaap i gaderne. Jorden var tør og let at feje. Han spekulerede på, om han kunne nå ud til natmanden i Møllebugten, inden han skulle kalde til tinge med borgerrådet.

"Hvornår kommer kongen i morgen?"

"Det skriver han ikke, men han opholder sig hos enkedronning Sophie i Nykøbing. Jeg tror, han bryder op ved morgenstunden og er her sidst på formiddagen."

"Hvor skal han bo?"

"På Jens Udsens købmandsgård på torvet. De har åbenbart allerede forhandlet. Han skriver, at han bliver her i to-tre uger."

Povel Madsen bandede for sig selv. Hvor meget skarn kunne natmanden nå at køre væk? Der lå dynger langs alle husene på torvet, og han vidste, at det ikke så anderledes ud i resten af byen. Forrige gang natmanden rensede ud, var i januar, og gaderne lignede igen et stort søle. Heldigvis havde kulden holdt stanken af latrin og mødding nede. Han måtte hellere skynde sig ud til natmanden, så han kunne gøre sig klar. Povel Madsen tog sin hat på og gik hen mod døren.

"Bed Jens Skriver om at komme herind," sagde Boesen. "Der er ting, vi skal have ordnet. Og få Moritz Bysvend til at gå ud med trommen og kalde borgerrådet sammen på torvet." Han havde igen sat sig og var i fuld færd med at skrive breve. Povel Madsen betragtede hans tunge kinder. Alt ved borgmesteren udstrålede tyngde og besvær. Alligevel var der noget vågent ved hans

bevægelser. Han lignede en ung mand, der skovlede sne med hurtige tag.

Povel Madsen gik hen over torvet. Han prøvede at tage bestik af arbejdets omfang. Svinet stod stadig og sled i et eller andet. Povel Madsen sparkede det bagi, så det løb væk med et skrig. Svinet havde fået fat i svenskerens indvolde. Povel Madsen skævede op mod toppen af galgen, hvor en detaljeret træfigur af mestermanden troned. Hans ærmer var smøget op, og på hovedet havde han en lille spids strikhue. I hånden holdt han et ris og armen var løftet til slag. Povel Madsen gik ned mod Vejlegade. Han brød sig ikke om den opgave, han stod over for. Byen havde en fast aftale med natmanden, og de behøvede ikke at opsøge ham i hans hjem. Men nu måtte han ud og forhandle med ham i hans eget hus. Det ville blive ubehageligt. Måske kunne han nøjes med at råbe ham op udefra, uden at gå ind i huset. På hjørnet af torvet og Vejlegade stod skolerektoren, Zacharias Pedersen, ude foran sit hus. Han skulede misbilligende til Povel. De havde ikke været på talefod, siden Zacharias' søster Anna forlod Povels hus i vanære. Povel Madsen hilste tavst og fortsatte ned mod porten, hvor Mikkelt Vægter gjorde et halvkvalt forsøg på en honnør hilsen. Han var allerede fuld. Det svin. De lange og kraftige vægterstøvler fyldte det halve af hans krop. Var det ikke for hans slægtskab med Jens Udsen, var han for længst blevet hældt ud. Han var en slaphans, et blæverdyr, en mide med dumme øjne. Måske var kongens besøg en god lejlighed til at give vægteren sparket. Lade ham synke ned i den mødding, han stak hovedet op af. Vægteren gjorde en slap passér bevægelse med hånden. Povel Madsen ignorerede det og gik ud ad porten, over Vejlebroen og til venstre mod Møllebugten. Ved den lille Byfoged-sø lå ølknejpen 'Den tørstige fisker'. Der lød råb og latter derfra. De var allerede i gang. Heldigvis var stien tør, og luften havde en fin duft af saltvand og svag sødme. Der var ved at komme grøde i vådområdet ud mod fjorden. Det tegnede godt for forårets komme. Povel Madsen gik

til og kom fem minutter senere til natmandens hus, en lille lerklinet bygning med to vinduer ud mod fjorden. Huset tilhørte byen, der stillede det gratis til rådighed for natmanden. Rasmus Prås og hans slægt havde boet der i fire generationer. Hvervet gik i arv til sønnerne, hvilket var en god ordning, da ingen andre ville arbejde med byens skarn.

"Rasmus Prås! Vi skal tale sammen." Povel Madsen stod på stien og råbte ind mod huset. Han kunne høre børnestemmer derinde. Lidt efter kom natmanden ud, en lille, ranglet skikkelse med sortstribede bukser, vest og levende øjne. På hovedet bar han sin høje hat. Povel Madsen syntes, at han lignede et dyr. En rotte med øjne, man kunne stikke sig på. Natmanden sørgede for byens skorstene, latriner og gadeskarn. Han var for klog til at lave unoder inde bag byens volde, men Povel Madsen vidste godt, at natmanden havde affærer med tyvepak fra hele landet. Når de fattige kæltringer og udstødte skøjere strejfede rundt i landet og stjal fra bønder og gårde, vidste de, at de altid kunne afsætte deres tyvegods hos natmændene. Povel Madsen vidste det også, men det var ikke hans bord.

"Hvad kan jeg gøre for den ærede byfoged?" Natmanden gik ud mod Povel Madsen. De skrå rækker af messingknapper på hans vest skinnede i solen. Bag ham tårnede en flok unger sig op i døren. Drengene havde de samme stribede bukser på som faren, og den ældste gik endda også med en høj, rund hat. Børnene gik selvbevidste frem og stillede sig bag natmanden. Den mindste gumlede på et stykke kogt ål. Natmanden kiggede på Povel Madsen med sine skarpe øjne og smilede frækt.

"Vi skal have luget gaderne for skarn. I dag." Povel Madsen fastholdt hans blik.

"I dag? Hvorfor i dag?"

"Kongen kommer i morgen, og vi skal have byen ren inden da."

Natmanden lo. "De ved jo godt, at det ikke kan lade sig gøre. Da jeg sidst lugede gaderne, kørte jeg bort med 39 vognfulde, og det tog mig fire dage. Og om en time er det mørkt."

”Du må få nogen til at hjælpe dig. Og bruge talglamper. Byen betaler.”

”Jeg skal bruge fire ekstra mænd. Det kommer til at koste. Dobbelt takst.”

”Start med Vejlegade, Bybrostræde, torvet, Søndergade og Tilegade. Det er dér, kongen starter i morgen. Hvis du ikke bliver færdig i nat, kan du tage resten af byen i morgen.”

Povel Madsen ville væk. Selv om der ikke var nogen stank omkring natmandens hus, følte han alligevel, at han var nødt til at holde vejret. Men natmanden holdt ham fast.

”Kan vi ikke få nogle af byens borgere til at hjælpe? De må jo vide, at kongens besøg er vigtigt, også for dem. Hvad med borgerrådmændene eller vægterne. Kan de ikke hjælpe?”

Povel Madsen havde lyst til at stikke ham en lussing. Men det var næppe det rette tidspunkt at blive uvenner med natmanden.

”Det ved du godt, at de ikke kan.”

”Nå, hvorfor ikke?” Natmanden smilede skælmsk. Han vidste, at situationen gav ham ny magt. Povel Madsen undlod at svare og gik tilbage mod byen. Ved porten lå Mikkel Vægter i et hjørne og sov. Povel Madsen tog hans kæp og slog ham oven i skallen. Vægteren åbnede munden og et par vandige øjne, ellers reagerede han ikke. ”Vågn op, din mide!” Povel Madsen havde bøjet sig ned og skreg ham ind i ansigtet. ”Natmanden kommer, og han skal køre ind og ud ad porten resten af dagen. Du holder porten åben hele natten. Forstår du!” Vægteren løftede brynene i dumhed, ellers svarede han ikke. Povel Madsen sendte en spytklat mod hans øjne og rettede sig op. Vægteren kiggede op, stadig med åben mund.

Da Povel kom tilbage til rådhuset, sad borgmester Boesen sammen med rådmændene Tøger Sørensen og Lauritz Hansen i rådstuen. De blev tavse, da Povel Madsen trådte ind, og så alle tre afventende på ham. De to rådmænd var blandt de rigeste i byen, og Povel

Madsen havde tit indtryk af, at deres ord vejede tungere end borgmesterens.

"Vi planlægger velkomsten af kongen i morgen," sagde borgmesteren. "Fik du ordnet sagen med natmanden?" Povel Madsen vidste, at de to rådmænd ikke var kommet for at ordne en velkomst. Det var noget, Moritz Bysvend tog sig af.

"Ja, han starter nu, men han fordoblede taksten til fire skilling per læs." Borgmesteren rystede på hovedet. Rådmand Lauritz Hansen rejste sig op og gik hen til Povel Madsen. Han var høj, grå og senet, men den hånd, han lagde på Povels skulder, efterlod ingen tvivl om den styrke, der skjulte sig bag hans slanke skikkelse.

"Kongens besøg er vigtigt for byen," sagde han og kiggede på Povel. "Det vil få byens rigdom til at blomstre, og til glæde for alle. Din opgave er at sørge for orden i byen. Slå hårdt ned på al skørlevned, tyveri og virak. Smid gadebasser og kæltringer i hullet. Kongen skal se, at borgerne i Nakskov er eksemplariske og fortjener hans opmærksomhed. Det var godt arbejde, at du så hurtigt fandt frem til den svenske lejesoldat, så vi kunne straffe ham for hans uhyrlige tyveri. Tænk, hvis det var sket, mens kongen var her."

Povel Madsen vidste godt, hvad hans opgave var, og egentlig var det præsten, der havde udpeget svenskeren, så opklaringen havde ikke været så svær, men hånden på hans skulder fik ham til at føle sig lille, så han nøjedes med at sige tak. Lauritz Hansen gav hans skulder et klem og sagde "Gå, så," hvorpå Povel snurrede rundt og gik ned på torvet.

På torvet stod Moritz Bysvend og slog energisk på sin tromme. Han løftede samtidig sine ben som i march, hvilket var helt unødvendigt. De 24 mænd fra borgerrådet, der stod trommet sammen på torvets tinge, skulede irriterede til bysvenden, men de fandt det under deres værdighed at tale til ham. Den lille Moritz' bestilling var også ussel, men han var, ud over at være en skælm, også uhyre effektiv, og Povel Madsen kunne ikke undgå at føle

godhed for ham. Moritz havde endda sørget for at tænde to talglamper, så de oplyste det lille indhegnede område, der udgjorde bytinget.

"Ærede borgermænd," sagde han og løftede en dæmpende hånd mod Moritz Bysvend. "Borgmesteren har bedt mig om at delagtiggøre jer i en nyhed, der får stor betydning for byen. I morgen kommer kongen med sit følge, og han planlægger at blive her i to til tre uger." Nyheden fik øjeblikkelig de 24 mænd til at vende sig mod hinanden for at mumle og tiske. Povel Madsen ville afbryde dem, men deres mumlen blev hurtigt højlydt og fulgt af ivrig gestik. "De herrer!" Povel Madsen løftede tyssende sine håndflader, men blev ikke hørt. Moritz så sit snit til at gøre nytte og sendte en byge af skarpe trommeslag mod borgermændene.

"De herrer," gentog Povel Madsen, da de igen havde vendt deres opmærksomhed mod ham. "Kongens besøg vil, ifølge borgmesteren, være et gode for hele byen."

"Er det noget militært?" En høj, ældre mand trådte ud af flokken. Det var murermester Jacob Matthiessen, formand for murerlauget og for borgerrådet. Han var bredskuldret og havde et kraftigt overskæg. Povel Madsen betragtede murermesteren. Trods hans ringe hverv var han en af de mest respekterede mænd i byen. Povel Madsen forstod den skepsis, der stod malet i deres ansigter. Byen blev pålagt store militærbyrder af kongen. Byens velstillede borgere skulle stille deres tjenestefolk til rådighed og udstyre dem med harnisk, spyd, kårde og bøsser i tilfælde af krig. Mest forhadet af alle byens indbyggere var dog påbuddet om, at Nakskov hvert år skulle indskrive 30 mænd til aktiv militærtjeneste i København. Man vidste aldrig, hvem det blev. Sidste år havde murermester Matthiessen afgivet en af sine sønner, og han havde ikke hørt fra ham siden.

"Ja og nej," svarede Povel Madsen efter et øjeblikks betænkning. "Det er et militært besøg, men det er mere end det. Kongen vil bygge et anlæg, der vil styrke byens handel og gøre Nakskov til en af rigets vigtigste byer."

Borgermændene kiggede afventende på ham. Skepsissen havde ikke forladt deres ansigter, men de var villige til at lytte. Povel Madsen vidste imidlertid ikke mere, der kunne berolige dem. Han var ikke engang klar over, om det, han havde sagt, var rigtigt. Kom kongen kun for at udsuge byen til gavn for sine krigsplaner, eller var det rigtigt, som borgmesteren og de to rådmænd havde sagt, at kongens besøg ville få byens velstand til at blomstre endnu mere?

”Byen vil blomstre. I bliver belønnet,” sagde Povel Madsen og kiggede rundt på dem. De så ikke ud, som om de troede på ham, men de modsagde ham heller ikke. Povel Madsen fæstnede blikket på murermesteren og fortsatte: ”I vil høre mere fra borgmesteren. Lige nu har han travlt med at arrangere kongens komme, men vi har brug for jeres hjælp. Byen skal vise sig fra sin bedste side. Vi skal vise kongen, at vi er blandt hans bedste borgere. Gaderne skal være rene. Husene skal skinne. Børn og voksne skal gå i deres pæne tøj. Svin skal være tøjret. Bagere og bryggere skal lave det bedste brød og bryg.”

Borgermændene skulede over mod bager Jørgen Daa, der stod yderst i flokken til venstre. De så ikke forhåbningsfulde ud. Alle vidste, at Jørgen Daa snød på både vægt og kvalitet, når han bagte brød. Han havde fået utallige påbud og bøder fra byrådet, men det var, som om han ikke forstod de ellers simple direktiver, som byrådet hvert år udsendte til bagerne vedrørende brødets vægt og meleets kvalitet. Nogle gange blandede han endda ærtemel i dejen til rugsemles og grovbrød.

Murermester Matthiessen rømmede sig.

”Vi skal gøre vores bedste,” sagde han, ”men til gengæld forventer vi også, at borgmesteren indvier os i planerne, så vi kan være med til at træffe beslutningerne.”

”Det er netop borgmesterens hensigt,” svarede Povel Madsen, igen uden at vide, om han talte sandt. Murermesteren nikkede og vendte sig mod de andre borgermænd. Povel Madsen vidste, at murermesteren overtog derfra, og at han ville sørge for, at de 24

rådmænd blev enige om det arbejde, der skulle gøres. Han forlod det oplyste tinge, og gik ud i mørket, der havde lagt sig over torvet.

Der var stadig lys i borgmesterkammerets vinduer, og der var flere ting, han skulle drøfte med Boesen, men Povel Madsen ville ikke gå derop, hvis Tøger Sørensen og Lauritz Hansen stadig talte med borgmesteren. Han ville helst undgå deres opmærksomhed. I stedet vendte han sig mod Moritz, der stadig havde trommen om maven. "Skal du hjem nu?"

"Det er vel tid til lidt mundgodt," svarede Moritz og tog trommen over skulderen.

"Så lad os følges." Povel Madsen boede i den anden ende af Tilegade, tæt ved volden, og Moritz Bysvend boede skråt overfor. De gik op ad Tilegade. Folk havde slået skodderne for deres ruder, så man ikke kunne se ind i de oplyste stuer, men der slap alligevel små striber af lys ud, så Povel og Moritz akkurat kunne se, hvor de gik.

"Flot arbejde med svenskeren," pludrede Moritz, mens de gik.

"Tak. Men egentlig gjorde jeg ikke det store. Han havde indrømmet sin skyld, ifølge garnisionschefen, så jeg skulle bare hente ham og føre ham op til mestermanden. Han gjorde end ikke modstand."

"Nej, men nu er han gået på ravnemarked og er endt som kadaversuppe. Så er han færdig med at være pilfingret i kirken."

Povel Madsen nikkede, selv om bysvenden ikke kunne se det i mørket. Svenskeren var færdig med at stjæle. Desværre havde de ikke fundet tyvegodsset, to kirkestager af messing. Måske havde han allerede afsat dem blandt bønderne uden for byen. Præsten, Anders Perlestikker, havde været svært ophidset over, at det ikke var lykkedes for Povel Madsen at finde de to stager, men var faldet til ro igen, da rådmænd Lauritz Hansen havde lovet at købe to nye til kirken.

”Skal vi mødes hos Niels Spillemand senere i aften?” spurgte Moritz Bysvend. Povel Madsen gik over vejen mod sit hus.

”Ja, det kan vi godt,” svarede han. Musik og rostockerøl var, hvad han trængte til forud for dagen, der ville komme.

Povel Madsen gik ind ad porten og åbnede døren til køkkenet. Hans kone, Karen Pedersdatter, stod ved gryden, og der duftede tungt af spegesild og søbekål. Heldigvis havde hun varmet spiseøllen. ”Min kære,” sagde han og ville kysse hendes hals, men hun undveg og nøjedes med et godaften. Han tog en potte af øllen og satte sig ind på bænken i den lille, hvidkalkede stue. Ved jernkakkellovnen sad deres lille dreng, Hans, på halvandet år og byggede træklokker oven på hinanden. Når Povel tænkte over det, var det med fødslen af Hans, at han mistede sin kones nærhed. Karen kom ind med træskålene til søbekålen og forlod stuen igen. Hendes slanke talje og runde bag lyste på hans nethinde. Hun var slank og smuk og yngre end han. Han havde været gift før, men Povel var hendes første mand. Hun var endnu ung, huden var blød og skær. Men væk var det blussende ansigt og de strålende øjne, som hun mødte ham med i deres første år sammen. Når han ville nyde hendes krop, skete det med tvang, og hun lod det ske, som bed hun en væmmelse i sig. Hendes hvide, velformede balder gjorde stadig Povel så ophidset, at han ikke lagde mærke til hendes mismod, mens det stod på, men bagefter greb skam og fortvivlelse ham. Povel kiggede på Hans. Hvad havde han gjort?

De spiste i tavshed. Selv drengen var så stille, når han søbede kålen ind, at han ikke lavede en lyd. Povel skrabadet kødet af sin spegesild og hældte det ned i søbekålen. Han tog en slurk af sin potte og tænkte på Niels Spillemand. Spiseøllen var tyk og klæg og vanskelig at synke. Han kiggede på sin kone, der var færdig med at spise. Hendes blik hvilede fraværende på bordet. Hendes hvide kinder og mørke bryn gav Povel lyst til at række hånden ud og røre hende forsigtigt med trøst. Men han vidste, at hun ville

trække sig bort. I stedet tog han den sidste slurk af potten og tænkte på den gode drikkeøl, han snart skulle nyde.

Niels Spillemand var i godt humør, og Moritz Bysvend var allerede kommet. Niels hvirvlede rundt med sin violin på det lerstampede gulv. Moritz slog takt på bord og krus, og rundt om sad folk i tællelysenes gyldne skær og fulgte op med klap, hujen og brøl. Niels Spillemands beværtning i Kattesundet var et kært opholdssted for Povel Madsen.

"Svensker-snitteren! Pøsehuggeren! Byens øksesvinger!" Folk skreg op, da Povel Madsen trådte ind. De rejste sig og gik hen og slog ham på skulderen. "Svenskerdræberen!" Niels Spillemand gav ham et kram. "Så kan de lære det, de forbandede svenskere! Kongen skal bare sætte dig i spidsen, næste gang de kommer, så skal du nok lave dem en herlig, svensk kadaversuppe! Margrethe! Stik vores højtærede byfoged en potte af det bedste rostockerøl!" Povel fik sin øl og drak den midt på gulvet i en lang slurk. Han magtede ikke længere at protestere mod folks opfattelse af dagens afstraffelse, men deres begejstring og den læskende øl gjorde ham varm.

"Hihi! Skål for kallunen! Præstens perledreng!" Det var Jacob Hollænder, der boede længere nede ad Kattesundet. Han sad i sit sædvanlige hjørne og skvadrede på sit sædvanlige tåbelige kaudervælsk. Povel ville skide på ham i dag. "Skål for kallunen!" gentog den arme idiot. Normalt ville Povel sparke ham ud ad døren og eventuelt smide ham i hullet. Men i dag ville han bare nyde stærkøl og glemme dagen i morgen. "Bring mig min lut, og lad os spille!" Niels opbevarede Povels instrument for ham, og Margrethe kom springende med lutten samt en ny potte perlende øl. Moritz slog an med sine stikker, og Niels filede på fiolen. Egentlig var det svært for Povel med sin lut at spille trio med en violin og en tromme, men de tre, Niels, Povel og Moritz, havde fundet en stil, hvor han kunne falde ind med sit strengespil. Det lød godt, syntes Povel, selv når de andre slog an til hvirvel. De

drukne gæster i Niels' spillebule sprang ud på gulvet og farede rundt i dans. Jacob Hollænder gakkede rundt på et ben og råbte "Tju! Tju!" Elise Ingendatter, en gamling, der før arbejdede som skøge, og som nu kun havde en enkelt brun tand tilbage i den våde mund, gik hen til Povel og gav ham på halsen et stort smækkys. "Min bymand!" fnisede hun til Povel. Povel fnisede igen og lod strengene spille. Han var lykkelig i Niels Spillemands hus.

Festen fortsatte til hen mod midnat. Povel var blevet ør af øl og havde i løbet af aftenen, på opfordring, sunget flere af sine sange. Moritz var faldet om og lå med hovedet i Elise Ingendatters skød. Niels var i færd med en mørk, smækker strofe, der fik Povels hjerte til at bæve, men blev afbrudt af hamren på døren og en løbedreng fra latinskolen, der trådte ind.

"Præsten søger byfogeden!" råbte han og kiggede rundt i den mørke stue. "Her," sagde Povel og rejste sig. "Præsten er ophidset," sagde drengen. "Der er blevet stjålet fra kirken igen. Denne gang et krucifiks, der hang bag alteret. Præsten beder Dem komme straks!"

Povel forstod det ikke. Han lagde lutten fra sig. Havde der været endnu en tyv på spil i Nikolai Kirke? Det lød ikke rigtigt. Hvem ville turde det efter dagens brutale henrettelse? I hjørnet lød en lille fnisen. "Så blev svenskersuppen lavet på falske ben. Skål, min kallun!" Jacob Hollænder spotlo mod Povel. Havde idioten ret? Var svenskeren ikke den rette? Den gode rostockerøl fik et øjeblik Povels ben til at vakle. Dette ville få ham til at se dum ud. Han måtte hurtigt finde den skyldige. Borgmesteren og Lauritz Hansen ville fare i struben på ham, hvis han ikke havde fået løst det, inden kongens ankomst. Men han kunne ikke gå op til præsten med hovedet ør af fuldskab. Præsten ville prædike ham fuld af skam. Det magtede han ikke.

"Sig til præsten, at det har ingen hast, og at jeg kommer tidligt i morgen." Povel tumlede hjem gennem Kattesundets tætte mørke. I Tilegade hørte han en mand fløjte og så en lampe lyse på en dyngge affald. Det var Rasmus Natmand og hans ældste søn. De var i fuld

færd med at skovle skarn på vognen. "God aften, den ærede byfoged," sagde natmanden og fortsatte med at feje og fløjte.

